

ΠΟΡΙΣΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Αθήνα 21 Ιουνίου 2005
Αριθμ. Πρωτ.: 18811/2004

Η ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΛΑΒΗΣ Η ΤΗΣ ΠΑΘΗΣΗΣ, ΣΕ ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΗ ΤΗΣ ΥΠΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ, ΜΕ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ Ο ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΣ ΕΡΓΑΣΤΗΚΕ ΓΙΑ ΚΑΠΟΙΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ, ΩΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ, ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 27 ΤΟΥ Ν. 1902/1990.

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Δ.Ν. Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου
Ειδικοί Επιστήμονες: Γιάννης Κωστής, Έλενα Σταμπουλή, Τασούλα Τοπαλίδου

1. Το ιστορικό της υπόθεσης.

Ο Συνήγορος του Πολίτη έλαβε αναφορά από πολίτη ο οποίος ζητούσε την παρέμβαση της Αρχής, προκειμένου να ικανοποιηθεί το αίτημα του για χορήγηση σύνταξης λόγω αναπηρίας, διαμαρτυρόμενος, για απόρριψη του αιτήματός του με Απόφαση Δ/ντη Περιφερειακού Υποκαταστήματος του ΙΚΑ – ΕΤΑΜ.

Ειδικότερα, όπως ισχυριζόταν ο συγκεκριμένος πολίτης, αρχικά είχε υποβάλλει, το 2003, αίτηση συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας κάνοντας γνωστό στο Ίδρυμα ότι το 1995 υπεβλήθη σε εγχείρηση ανοικτής καρδιάς αλλά συνέχισε να εργάζεται μέχρι το 2003, οπότε και υπέβαλε στο Υποκατάστημα σας την παραπάνω αίτηση συνταξιοδότησης. Η Α' βάρθμια και Β' βάρθμια Υγειονομική επιτροπή που τον εξέτασε, τον έκρινε ανάπηρο με ποσοστό αναπηρίας 50%, σημειώνοντας όμως ότι από το ποσοστό αυτό, 0% οφείλεται σε επιδείνωση. Ακολούθως με δύο διαδοχικές Αποφάσεις, στις 24.2.2004, του Διευθυντή του Υποκαταστήματος του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ και στη συνέχεια με τις αντίστοιχες αποφάσεις της Τ.Δ.Ε., απορρίφθηκε το αίτημα για χορήγηση κύριας και επικουρικής σύνταξης στον πολίτη, με την αιτιολογία ότι ο αιτών δεν παρουσίαζε επιδείνωση της αναπηρίας του ίση τουλάχιστον με το 1/2 αυτής, σύμφωνα με το άρθρο 27 παρ. 1, περ. 5, εδ. δ του Ν. 1902/1990. Στο μεταξύ ο ασφαλισμένος υπέβαλε, το 2004, αίτηση επιδείνωσης προκειμένου να κριθεί εκ νέου το αίτημα του. Μετά από σχετική γνωμάτευση της Α' βαθμιας Υγειονομικής Επιτροπής εκδόθηκε, τον Μάρτιο του 2005, νέα Απόφαση Διευθυντή με την οποία,

για τους ίδιους ως άνω, λόγους απορρίφτηκε το αίτημα του. Κατά της παραπάνω απόφασης ο ασφαλισμένος υπέβαλε ένσταση ενώπιον της Τοπικής Διοικητικής Επιτροπής του Υποκαταστήματος.

2. Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και η θεμελίωση των απορριπτικών αποφάσεων από το ΙΚΑ – ΕΤΑΜ.

Η απόρριψη του αιτήματος θεμελιώνεται, σύμφωνα με τη νεότερη απόφαση του Διευθυντή του Περιφερειακού Υποκαταστήματος του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ, στο άρθρο 27 παρ.1 περ. 5, εδ. δ, του Ν. 1902/1990.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 27 παρ. 1 περ. 5 :

α) Ο ασφαλισμένος θεωρείται βαριά ανάπηρος, αν λόγω παθήσεως ή βλάβης ή εξασθένησης σωματικής ή πνευματικής, μεταγενέστερης της υπαγωγής του στην ασφάλιση, ετήσιας τουλάχιστο διάρκειας κατά ιατρική πρόβλεψη, δεν μπορεί να κερδίζει από εργασία που ανταποκρίνεται στις δυνάμεις, τις δεξιότητες και τη μόρφωση του περισσότερο από το 1/5 του ποσού που συνήθως κερδίζει σωματικά και πνευματικά υγιής άνθρωπος της ίδιας μόρφωσης.

β) Ο ασφαλισμένος θεωρείται ανάπηρος αν λόγω παθήσεως ή βλάβης ή εξασθένησης σωματικής ή πνευματικής μεταγενέστερης της υπαγωγής του στην ασφάλιση, διάρκειας ενός έτους το λιγότερο κατά ιατρική πρόβλεψη, δεν μπορεί να κερδίζει από εργασία που ανταποκρίνεται στις δυνάμεις, τις δεξιότητες, τη μόρφωση και τη συνηθισμένη επαγγελματική του απασχόληση, περισσότερο από το 1/3 του ποσού που συνήθως κερδίζει στην ίδια επαγγελματική κατηγορία σωματικά και πνευματικά υγιής άνθρωπος της ίδιας μόρφωσης.

γ) Ο ασφαλισμένος θεωρείται μερικά ανάπηρος αν λόγω πάθησης ή βλάβης ή εξασθένησης σωματικής ή πνευματικής μεταγενέστερης της υπαγωγής του στην ασφάλιση, εξάμηνης το λιγότερο κατά ιατρική πρόβλεψη διάρκειας, δεν μπορεί να κερδίζει από εργασία που ανταποκρίνεται στις δυνάμεις, τις δεξιότητες, τη μόρφωση και τη συνηθισμένη επαγγελματική του απασχόληση, περισσότερο από το 1/2 του ποσού που συνήθως κερδίζει στην ίδια περιφέρεια και επαγγελματική κατηγορία σωματικά και πνευματικά υγιής άνθρωπος της ίδιας μόρφωσης.

δ) Ο ασφαλισμένος θεωρείται ανάπηρος ή μερικά ανάπηρος κατά την έννοια των προηγούμενων εδαφίων έστω και εάν η πάθηση ή βλάβη ή εξασθένηση σωματική ή πνευματική είναι προγενέστερη της υπαγωγής του στην ασφάλιση, εφ' όσον όμως η μεταγενέστερη της ασφάλισης αναπηρία φθάνει τουλάχιστον το μισό της κατά περίπτωση αναπηρίας.....»

Το ΙΚΑ – ΕΤΑΜ, ερμηνεύοντας **διασταλτικά** το εδάφιο δ' της παραπάνω διάταξης, έχει δεχτεί, (εγκύκλιος 5/91), ότι με αυτό ρυθμίζεται η έννοια της αναπηρίας όχι μόνο στις περιπτώσεις που η πάθηση, βλάβη ή εξασθένηση προϋπήρχε της υπαγωγής στην ασφάλιση αλλά και στις περιπτώσεις που εκδηλώθηκε κατά τη διάρκεια της ασφάλισης, αλλά ο ασφαλισμένος συνέχισε να εργάζεται κανονικά επί σειρά ετών.

Βασίζομενος στην πάρα πάνω ερμηνεία του νόμου ο Διευθυντής του Περιφερειακού Υποκαταστήματος με την, από 1.3.2005, Απόφαση απέρριψε το αίτημα του πολίτη. Ειδικότερα στην απορριπτική Απόφαση αναφέρεται μεταξύ άλλων:

« σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 27 παρ. 5 εδ. δ του Ν. 1902/1990 στη περίπτωση προϋπάρχουσας της ασφάλισης αναπηρίας (που δεν ανήκει στις

ψυχώσεις) ή επιγενόμενης με την οποία εργάστηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα, ο ασφαλισμένος μπορεί να θεμελιώσει δικαίωμα συνταξιοδότησης μόνο αν το ποσοστό της νέας πάθησης ή το ποσοστό της επιδείνωσης από την προϋπάρχουσα ή επιγενόμενη ή και τα δύο αυτά ποσοστά φθάνουν τουλάχιστον το μισό της κατά περίπτωση αναπηρίας.....»

3. Παρατηρήσεις του Συνηγόρου του Πολίτη

Ο τρόπος που ερμηνεύεται η επίμαχη αυτή διάταξη του Ν. 1902/1990, αποτελεί το επίμαχο ζήτημα, επί του οποίου άλλωστε ο Συνήγορος του Πολίτη έχει και στο παρελθόν, όπως αναφέρεται παρακάτω, εκφράσει συγκεκριμένες απόψεις.

Η διατύπωση της διάταξης είναι ρητή και αναφέρεται στην κατ' εξαίρεση θεμελίωση δικαιώματος σε σύνταξη αναπηρίας, όταν η πάθηση είναι προϋπάρχουσα της υπαγωγής της ασφάλισης, οπότε, στην περίπτωση αυτή, και μόνο σε αυτή, απαιτείται, ως περαιτέρω προϋπόθεση, η επιδείνωση της πάθησης.

Πράγματι, δεδομένου ότι η αναπηρία ως λόγος θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος συνιστά ασφαλιστικό κίνδυνο που επέρχεται με τη διακοπή της εργασίας, αποτελεί τυπικό προαπαιτούμενο η ύπαρξη ασφαλιστικής σχέσης κατά το χρόνο εμφάνισης του κινδύνου. Με άλλα λόγια η γενική πρόβλεψη εκφράζει τη λογική της κάλυψης του κινδύνου της αναπηρίας από το κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα, αν και εφόσον αυτή εμφανίστηκε μετά την ένταξη του εργαζόμενου σε αυτό, με την υπαγωγή του στην ασφάλιση και την καταβολή ασφαλιστικών εισφορών. Με αυτό καταρχήν το δεδομένο εξετάζεται εάν συντρέχουν οι συνθήκες που στοιχειοθετούν την έννοια της ασφαλιστικής αναπηρίας στο πρόσωπο του ενδιαφερομένου.

Συνεπώς ο γενικός κανόνας για την ασφαλιστική αναπηρία, είναι η μεταγενέστερη της ασφάλισης εκδήλωση της πάθησης που στοιχειοθετεί την αναπηρία.

Ωστόσο ο νομοθέτης προέβλεψε την ενδεχόμενη συνταξιοδοτική κάλυψη για τους εργαζόμενους που εισήλθαν στο ασφαλιστικό σύστημα, με βεβαρημένη κατάσταση υγείας. Κρίνοντας ότι είναι άξιοι προστασίας, τους παραχωρεί το δικαίωμα συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας, ορίζοντας όμως, ως επιπλέον προϋπόθεση, την επιδείνωση της πάθησης τους, σε καθορισμένο ποσοστό, ώστε να δικαιολογείται αντικειμενικά τη διακοπή της εργασίας και την έλευση του ασφαλιστικού κινδύνου. Η περίπτωση της προϋπάρχουσας της ασφάλισης πάθησης, είναι η μόνη που συνδέεται στο νόμο με την προϋπόθεση της επιδείνωσης. Ως εξαίρεση δε στο γενικό κανόνα που εκτέθηκε παραπάνω, δεν επιδέχεται διασταλτικής ερμηνείας.

Κοντολογίς, εάν ο νομοθέτης ήθελε να διαφοροποιήσει τις προϋποθέσεις για την απόδοση της ασφαλιστικής αναπηρίας και άρα αντίστοιχα να διαφοροποιήσει και τα επίπεδα προστασίας για κάποια ακόμη κατηγορία ασφαλισμένων, (για αυτούς δηλ. στους οποίους η πάθηση εμφανίστηκε μετά την υπαγωγή στην ασφάλιση αλλά συνέχισαν να εργάζονται κανονικά για ορισμένο χρονικό διάστημα), θα το προέβλεπε ρητά, όπως το έπραξε για αυτούς με προϋπάρχουσα αναπηρία.

Τα παραπάνω, έχει δεχθεί και η νομολογία ερμηνεύοντας την έννοια του άρθρου 27 παρ. 1 περ. 5 του Ν. 1902/1990. Ειδικότερα, σε αντίστοιχη περίπτωση κρίθηκε ότι,

«η προϋπόθεση που τάσσει το άρθρο 27 παρ. 1 περ. 5 του Ν. 1902/1990 ότι η επιδείνωση πρέπει να φθάνει το ½ της κατά περίπτωση αναπηρίας, ισχύει μόνο επί παθήσεως ή βλάβης προγενέστερης της υπαγωγής στην ασφάλιση. Δεν ισχύει όταν η πάθηση ή βλάβη εμφανίστηκε κατά τη διάρκεια της ασφάλισης αλλά ο ασφαλισμένος συνέχισε να εργάζεται κανονικά και αργότερα επιδεινώθηκε η υγεία του» (Διοικ. Πρωτ.Αθηνών 13988/1997).

4. Προηγούμενη αλληλογραφία του Συνηγόρου του Πολίτη με το ΙΚΑ – ΕΤΑΜ, για ανάλογη υπόθεση.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο Συνήγορος του Πολίτη έχει ήδη, στο παρελθόν, παρέμβει επί του θέματος αυτού με αφορμή σχετική αναφορά άλλου ασφαλισμένου του ΙΚΑ – ΕΤΑΜ (αριθμ. πρωτ. αναφοράς 15690/17.9.2003). Συνοπτική παρουσίαση του ιστορικού της παρέμβασης Αρχής για την αναφορά αυτή έχει συμπεριληφθεί και στην Ετήσια Έκθεση 2004 του Συνηγόρου του Πολίτη (σελ.97, περιπτ. 3.3.4.).

Πιο συγκεκριμένα, με αφορμή ανάλογη περίπτωση ασφαλισμένου, του οποίου η αίτηση για σύνταξη αναπηρίας είχε απορριφθεί επειδή δεν παρουσίαζε επιδείνωση η ασθένειά του, (η οποία προέκυψε μετά την υπαγωγή του στην ασφάλιση και συνέχισε να εργάζεται με αυτήν), ίση με το ήμισυ της αρχικής, ο Συνήγορος του Πολίτη, είχε αποστείλει, μεταξύ άλλων, σχετικό έγγραφο με τις απόψεις του και στη Διεύθυνση Παροχών του ΙΚΑ – ΕΤΑΜ (αριθμ. πρωτ. 15690/2003/30.4.04).

Η Διεύθυνση Παροχών στην απάντησή της (αριθμ. πρωτ. Σ31/4/25.4.2004), διετύπωνε την προαναφερθείσα άποψη του Ιδρύματος (όσον αφορά την ερμηνεία του εδ. δ'περ.5.παρ.1 του άρθρου 27 του Ν. 1902/90). Παράλληλα όμως λαμβάνοντας υπόψη και τις αντίθετες αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων, μας ενημέρωνε ότι, για την οριστική διευθέτηση του θέματος, προτάθηκε νομοθετική τροποποίηση της διάταξης, επισυνάπτοντας τόσο το κείμενο της νομοθετικής πρότασης, όσο και της σχετικής εισηγητικής έκθεσης.

Είναι σημαντικό να υπογραμμισθεί ότι το κείμενο της ως άνω προτεινόμενης εισηγητικής έκθεσης, αφού αναφέρεται αρχικά τόσο την θέση του ΙΚΑ, όπως εκφράζεται στην εγκύκλιο 5/91 όσο και τη θέση της νομολογίας, καταλήγει ως εξής:

«Επειδή η διάταξη από τη φύση της δεν επιδέχεται διασταλτική ερμηνεία και επειδή κατά την κρίση μας οι ασφαλισμένοι οι οποίοι πάσχουν από πάθηση που εμφανίστηκε μετά την υπαγωγή τους στην ασφάλιση και με την οποία εργάστηκαν επί σειρά ετών, θα πρέπει να τυγχάνουν της ίδιας αντιμετώπισης με ασφαλισμένους οι οποίοι παρουσιάζουν πάθηση προϋπάρχουσα της υπαγωγής στην ασφάλιση, προτείνουμε αυτή η διάταξη (άρθρο 27 παρ.1 περ.5 εδ. δ' του Ν. 1902/90) να ισχύει και για τις περιπτώσεις των ασφαλισμένων οι οποίοι παρουσιάζουν παθήσεις επιγενόμενες της ασφάλισης και με τις οποίες εργάστηκαν επί σειρά ετών. Συνεπώς, θα πρέπει να καθοριστεί το χρονικό διάστημα το οποίο θεωρείται αποδεκτό να έχουν εργαστεί με αυτές τις παθήσεις, με υπερένταση των δυνάμεών τους, ώστε να μην χαρακτηριστούν αυτές επιγενόμενες και να μην απαιτείται επιδείνωση»

5. Συμπεράσματα.

Από τις διαπιστώσεις αυτές της αρμόδιας Υπηρεσίας του ΙΚΑ – ΕΤΑΜ, προκύπτει με σαφήνεια ότι η προβληματικότητα της διασταλτικής ερμηνείας του

νόμου, η οποία ακολουθείται ακόμη κατά την εφαρμογή του, αναγνωρίζεται και από την αρμόδια Υπηρεσία του Ιδρύματος, η οποία διαπιστώνει την αναγκαιότητα της νομοθετικής ρύθμισης, με σχετική ρητή διάταξη, προκειμένου, η ακολουθούμενη ερμηνεία, υιοθετημένη και από το νομοθέτη, να εφαρμόζεται σύννομα.

Για αυτό άλλωστε το λόγο κρίθηκε αναγκαίο, από την Διεύθυνση Παροχών, η τροποποίηση του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου έτσι ώστε να προβλέπεται ρητά, η επιδείνωση της πάθησης, ως πρόσθετη προϋπόθεση για τη χορήγηση σύνταξης αναπηρίας, και για μια πρόσθετη κατηγορία ασφαλισμένων, για τους ασφαλισμένους δηλαδή που η πάθησή τους εμφανίστηκε μετά την υπαγωγή τους στην ασφάλιση, αλλά συνέχισαν να εργάζονται κανονικά για συγκεκριμένο διάστημα.

Το γεγονός όμως, ότι έως τώρα τουλάχιστον, δεν έχει υπάρξει ανάλογη βούληση του έλληνα νομοθέτη, καθιστά σαφές, ότι το ισχύον αυτή τη στιγμή δίκαιο επιβάλλει την προϋπόθεση της επιδείνωσης **αποκλειστικά και μόνο σε περιπτώσεις προϋπάρχουσας της υπαγωγής στην ασφάλιση αναπηρίας.**

Όσον αφορά την εξεταζόμενη υπόθεση, ο αναφερόμενος πολίτης υπήχθη στην ασφάλιση του ΙΚΑ το 1971. Στην συνέχεια το 1995 εμφανίστηκε η πάθησή του εξαιτίας της οποίας κρίθηκε ανάπηρος σε ποσοστό 50%. Συνέχισε όμως να εργάζεται κανονικά και το 2004 υπέβαλε αίτηση συνταξιοδότησης. Από το σύνολο των δεδομένων της υπόθεσης του προκύπτει ότι δεν εμπίπτει στην περίπτωση του άρθρου 27 παρ. 5 εδ. δ, αφού η πάθηση του δεν είναι προϋπάρχουσα της υπαγωγής του στην ασφάλιση του ΙΚΑ. Για το λόγο αυτό δεν απαιτείται, κατά το νόμο, να εμφανίζει επιδείνωση της υγείας του προκειμένου να κριθεί ασφαλιστικά ανάπηρος.

Ως εκ τούτου η περίπτωση του παραπάνω ασφαλισμένου, χρειάζεται να ρυθμιστεί με διαφορετικό τρόπο.